

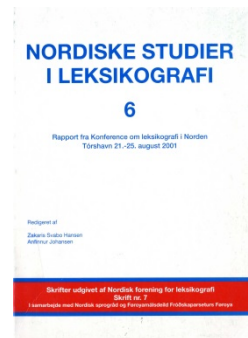
NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel: Koncept til en ny dansk-estisk ordbog

Forfatter: Anu Laanemets & Madli Pesti

Kilde: Nordiske Studier i Leksikografi 6, 2003, s. 169-180
Rapport fra Konference om leksikografi i Norden, Tórshavn 21.-25. august 2001

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive>

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Koncept til en ny dansk-estisk ordbog

This article gives a first presentation of the concept for a new Danish-Estonian multifunctional dictionary. The dictionary is to be compiled in co-operation between Centre for Lexicography, at The Aarhus School of Business, represented by Professor Henning Bergenholtz, and the Danish Language section, at the University of Tartu, Estonia. The dictionary aims at advanced users, and will come to comprise ca. 40.000 lemmas, mainly selected according to the most frequently used Danish words. The article gives a presentation of both the macro- and the microstructure of the dictionary according to the needs of the users aimed at. The article ends with a short discussion of the problems that the dictionary might face.

1 Indledning

Siden genindførelsen af den estiske republik i 1991, er der sket en ganske betydelig forøgelse i kontakten mellem Estland og Danmark, på såvel det kulturelle, akademiske, politiske som det økonomiske område. Det deraf øgede behov for produktion, reception og oversættelse mellem de to sprog er desværre endnu ikke blevet fulgt op af ordbøger til viderekomne og avancerede sprogbrugere.

Det er denne artikels formål at give en første præsentation af en kommende stor dansk-estisk ordbog, der skal udarbejdes i et samarbejde mellem Center for Leksikografi ved Handelshøjskolen i Århus og afdeling for dansk filologi under Institut for Skandinaviske Sprog og Litteratur på Tartu Universitet, Estland. Artikelen tager udgangspunkt i det ordbogskoncept, der er under udarbejdelse i samarbejde mellem prof. Henning Bergenholtz, Handelshøjskolen i Århus og Ria-Sadu Kreitsman, Anu Laanemets, Madli Pesti og Tiina Strauss, Tartu Universitet.

2 Eksisterende håndbøger mellem estisk og dansk

Der findes på nuværende tidspunkt fem forskellige håndbøger mellem estisk og dansk. Det drejer sig om henholdsvis tre ordbøger og to parlører, udgivet i perioden fra 1993 til 1998:

Parlører:

- de Renouard, Imbi, et al.: 1993, *Dansk-estisk parlør*, København: Det Danske Kulturinstitut.
- Mürkhein, Katrin: 1998, *Eesti-taani vestmik/Estisk-dansk parlør*, Tallinn: Ilo.

Ordbøger:

- Christensen, Johnny: 1994, *Estisk-dansk, dansk-estisk grundordbog*, Aarhus: Felix.
- Enno, Margus: 1998, *Dansk-estisk ordbog/Taani-eesti sõnastik*, Tallinn: Ilo.
- Hove, Mae Veski/Levoll, Margit: 1998, *Taani-eesti, eesti-taani sõnaraamat/Dansk-estisk, estisk-dansk ordbog*, Tallinn: Estorel.

De to parlører henvender sig hovedsageligt til turister og i et mindre omfang til sprogbrugere på begynderniveau. På denne baggrund synes de kun at have ringe relevans i forhold til at opfylde de stigende behov for produktion og reception mellem estisk og dansk. Parlørerne vil på denne baggrund ikke undergå videre behandling her.

Christensens *Estisk-dansk, dansk-estisk grundordbog* fra 1994 angiver at indeholde ca. 7.500 opslagsord på henholdsvis estisk og dansk. Størrelsemæssigt må ordbogen således betragtes som forholdsvis lille, og må på den baggrund højst kunne forventes at dække behovet hos fremmedsprogsbrugere på begynderniveau (Tarp: 1999, s. 126). Ordbogens kvalitet formindskes dog betydeligt af, at lemmasektionen bygger på tilfældige og subjektive kriterier. Det oplyses således, at lemmaudvælgelsen er foretaget på baggrund af forfatterens egne erfaringer. Den lemfældige udvælgelse af opslagsordene bevirker, at der forekommer urimelig mange lemmahuller.

I mikrostrukturen er Christensens *Estisk-dansk, dansk-estisk grundordbog* præget af væsentlige mangler. Således anføres der for eksempel ikke grammatiske angivelser ved de estiske ækvivalenter, hvilket, for danske sprogbrugere, hæmmer anvendeligheden i forhold til reception og gør ordbogen praktisk talt uanvendelig til produktion af tekster på estisk.

Margus Ennos *Dansk-estisk ordbog/Taani-eesti sõnastik* er en monoskopal ordbog, der består af ca. 5.000 lemmata, udvalgt på baggrund af H. Bergenholtz' *Dansk Frekvensordbog*. Ordbogen retter sig primært mod estiske sprogbrugere, med det genuine formål at muliggøre oversættelse af lettere tekster fra dansk til estisk. De enkelte ordartikler er betydeligt mere omfattende end hvad der er tilfældet i de øvrige to ordbøger. Ordbogsartiklerne i *Dansk-estisk ordbog/Taani-eesti sõnastik* medtager således i vidt omfang både kollokationer, idiomer og eksempler på lemmatas anvendelse. Herudover gives der forholdsvis mange ækvivalenter, hvilket må betragtes som en stor hjælp til den estiske oversætter.

Som følge af dens ringe omfang, opfylder ordbogen imidlertid kun delvist de krav som viderekomne og avancerede brugere normalt vil stille til en bilingval ordbog (Tarp: 1999, s. 126).

Mens ordbogen generelt må siges at opfylde sine målsætninger i forhold til sin primære målgruppe og funktion, er anvendelighed for sekundære (danske) sprogbrugere imidlertid ringe. Som det var tilfældet med Christensens ordbog, anføres der heller ikke i Ennos ordbog grammatiske angivelser til de estiske ækvivalenter. Dette forringer, som nævnt ovenfor, i væsentlig grad danske sprogbrugeres mulighed for reception og produktion af estiske tekster.

Taani-eesti, eesti-taani sõnaraamat/Dansk-estisk, estisk-dansk ordbog af Mae Veski Hove og Margit Levoll er med ca. 18.000 opslagsord (ca. 8.000 estiske og 10.000 danske) lemmamæssigt den største af de eksisterende ordbøger mellem dansk og estisk. Det fremgår ikke eksplicit hvem ordbogen er rettet imod eller hvilke funktioner den skal tjene. Ud fra ordbogsartiklernes indhold synes den dog primært at være rettet mod estere og med hovedvægten lagt på reception af lettere tekster.

Ordbogens anvendelighed i forhold til produktion af henholdsvis danske og estiske tekster på et højere niveau er begrænset af ordbogsartiklernes relativt få angivelser – der medtages kun ganske få ækvivalenter til lemmata og undtagelsesvist kollokationer, idiomer og eksempler på anvendelse. I modsætning til Christensen og Enno, medtager Hove/Levoll imidlertid angivelser af udtale til de danske lemmata, og giver derved estere større mulighed for mundtlig produktion af danske tekster.

Det generelle indtryk af de tre eksisterende ordbøger mellem dansk og estisk er, at de dels er små, og dels er præget af svingende kvalitet.

Ud fra et estisk synspunkt må Margus Ennos *Dansk-estisk ordbog/Taani-eesti sõnastik* betragtes som den bedste, mens Hove/Levoll bedst imødegår danske sprogbrugeres behov. Fælles for de tre ordbøger er imidlertid, at de hverken enkeltvist eller samlet set opfylder de krav der kan stilles til ordbøger rettet imod viderekomne og avancerede sprogbrugere.

3 Præsentation af kommende dansk-estisk ordbogsprojekt

Det er med baggrund i denne åbenlyse mangel på ordbøger til at dække viderekomne og avancerede sprogbrugeres behov for reception og produktion inden for sprogkombinationen dansk-estisk, at der er blevet startet et samarbejdsprojekt mellem Center for Leksikografi, Handelshøjskolen i Århus (repræsenteret ved professor dr. phil Henning Bergenholtz) og afdeling for dansk filologi ved Institut for Skandinaviske Sprog og Litteratur, Universitetet i Tartu, Estland. Målsætningen er, i første omgang, at udarbejde en ny stor almensproglig polyfunktional dansk-estisk ordbog med bidirektionalt sigte.

4 Brugergrupper, funktioner og byggedele i den planlagte dansk-estiske ordbog

Mens de tidligere ordbøger i hovedsagen retter sig imod brugere på begynderniveau, er det målet at udarbejde en ordbog der i videre omfang opfylder viderekomne og avancerede sprogbrugeres behov. Ordbogen er således først og fremmest konciperet med tanke på undervisere, studerende på universitetsniveau, oversættere, tolke, korrespondenter samt andre med indgående kendskab til sprogkombinationen dansk-estisk.

Den nye dansk-estiske ordbog skal primært rette sig mod estere, mens der, som det beskrives nedenfor, tillige vil blive lagt stor vægt på, at danske sprogbrugere skal kunne anvende den.

Funktionsmæssigt skal ordbogen primært rette sig mod reception og oversættelse af danske tekster til estisk. Herudover er ordbogens sekundære og tertiære mål at muliggøre produktion af henholdsvis estiske og danske tekster, se tabel 4.1 nedenfor.

Tabel 4.1: Brugergrupper og funktioner

	primære	sekundære	tertiære
brugere	estere	danskere	–
funktioner	– reception af danske tekster – oversættelse fra dansk	– produktion af tekster på estisk	– produktion af tekster på dansk (af estere)

For både ordbogens generelle byggedele og de enkelte deles specifikke indhold gælder det, at udformningen og indholdet skal tilpasses i forhold til de tiltænkte brugergruppers behov. Således sætter ordbogens bruger- og funktionsmæssige ambitioner en række krav til de enkelte deles størrelse og kvalitet.

Ordbogens byggedele kan i hovedsagen deles ind i tre grupper: henholdsvis omtækster, lemmalister og register. Som følge af byggedelernes størrelse er ordbogen planlagt til at udkomme som et to-bindsværk (se også afsnit 6 om et evt. 3. bind). Udover de helt basale omtækster som indholdsfortegnelse, forord, brugernøgle, brugervejledning og forkortelsesangivelser, kommer ordbogen også til at indeholde en dansk grammatik på estisk og en

estisk grammatik på dansk, samt bøjningstabeller over estiske nominer og verber. For en samlet opstilling af ordbogens megastruktur, se tabel 4.2 nedenfor.

Tabel 4.2: Ordbogens megastruktur

	Indhold	Sprog
Bind I (A-K) forside	– titel – redaktion – forlag – evt. illustration	dansk/estisk
brugernøgle		dansk/estisk
titelblad		dansk/estisk
kolofon		dansk/estisk
indholdsfortegnelse		dansk/estisk
forord		dansk/estisk
brugervejledning		dansk
brugervejledning		estisk
forkortelser		dansk/estisk
grammatiske begreber		latin/dansk/estisk
dansk ordbogsgrammatik	- sproghistorisk oversigt – dansk alfabet – dansk udtalevejledning – dansk grammatik	estisk
estisk ordbogsgrammatik	- sproghistorisk oversigt – estisk alfabet – estisk udtalevejledning – estisk grammatik	dansk
dansk lemmaliste	- hyppigst anvendte danske ord – kulturspecifikke ord – stednavne – dyr, fisk, fugle, planter	
Danmarkskort	Danmarkskort med stednavne og koordinater	
varedeklaration (bagside)		dansk

Bind II (L-Å)		
forside	- titel – redaktion – forlag – evt. illustration	dansk/estisk
brugernøgle		dansk/estisk
titelblad		dansk/estisk
kolofon		dansk/estisk
lemmaliste	- hyppigst anvendte danske ord – kulturspecifikke ord – stednavne – dyr, fisk, fugle, planter	
register	"rå" ordliste fra estisk til dansk	
bøjningstabeller over estiske nominer og verber		
navneregister til Estlandskort	større byer samt vigtigste lokaliteter	
Estlandskort	Estlandskort med stednavne og koordinater	
varedeklaration (bagside)		estisk

Ordbogens grammatikdel. Da dansk og estisk tilhører to forskellige sproggrupper, henholdsvis den indoeuropæiske og den finsk-ugriske, og derfor grammatisk set ligger langt fra hinanden, er det nødvendigt at udarbejde en forholdsvis udførlig ordbogsgrammatik for hvert af sprogene.

De to sprogs grammatikker indledes med en kort sproghistorisk oversigt, hvorefter der følger en angivelse af alfabetet samt en udførlig udtalevejledning. Selve grammatikken skal opbygges således, at den først behandler hver ordklasse for sig, og derefter angiver syntaktiske regler.

Ordbogsgrammatikkerne skal i hovedtræk fokusere på generelle regler, men der skal samtidig også lægges vægt på forskelle mellem de to sprog – f.eks. præpositioner i dansk vs. kasus i estisk.

Lemmaliste. Som tidligere nævnt er ordbogen planlagt til at skulle rumme ca. 40.000 danske lemmata. Lemmalistens størrelse er fastsat ud fra den antagelse, at en sådan størrelse dels er dækkende for det almensproglige behov, viderekomne og avancerede sprogbrugere har, og dels for at minimere risikoen for at der opstår lemmahuller.

Lemmalisten skal i hovedsagen bestå af de oftest anvendte danske ord. Herudover skal der medtages en række kulturspecifikke udtryk, fagtermer, danske stednavne samt et større udvalg af dyre-, fugle-, fiske- og plantenaavne.

Udover den rent frekvensmæssige selektion af lemmata, skal der i øvrigt lægges vægt på, at udvælgelsen foregår på en systematisk måde, således at der ikke opstår ulogiske huller i lemmalisten.

Register. Da en af ordbogens funktioner skal være produktion af danske tekster af estiske

sprogbrugere, tilføjes der et estisk-dansk register til ordbogen. Dette er tiltænkt som en midlertidig hjælp til estiske sprogbrugere indtil en ny stor estisk-dansk ordbog bliver udgivet. Registeret skal indeholde de estiske ækvivalenter med de tilsvarende danske opslagsord fra lemmalisten. Registeret medtager kun grundformen af ækvivalenterne, mens de estiske synonymer, grammatiske angivelser, eksempler m.v., som findes i den dansk-estiske ordliste, udelades.

Bøjningstabeller over estiske nominer og verber. Kasustabeller. Et væsentligt grammatisk kendetegn ved estisk er den udprægede brug af kasusbøjning. Estisk har i alt 14 kasus, der både anvendes i singularis og pluralis. Samtlige kasusformer kan, efter bestemte analogiregler, dannes på baggrund af 5 basisformer (henholdsvis nominativ sing., genitiv sing., partitiv sing., genitiv pl. og partitiv pl.). I ordbogens bøjningstabeller, der placeres bagerst i bind II, vil der dog blive angivet i alt 7 kasusformer – de ovenfor nævnte samt illativ og den eventuelle additivformen (kort illativ) i singularis og pluralis – da man ikke a priori kan vide, om et bestemt ord kan danne den korte illativform.

Generelt kan det estiske kasussystem deles op i en række grundlæggende klasser, varierende fra 42 (incl. undergrupper) i Farbregd, Kangur og Viks (1998) til 48 i *Eesti Keele Sõnaraamat* (den estiske retskrivningsordbog) (1999). Hver af disse klasser er repræsenteret ved et typeord, der, via de ovennævnte analogiregler, gør det muligt, på en enkel og overskuelig måde, at deducere sig frem til den rigtige kasusform af et bestemt nomen.

I den nye dansk-estiske ordbog skal kasusklasserne angives i en selvstændig byggedel bagerst i ordbogens bind II, hvortil der henvises fra lemmalisten. Foran selve angivelse af de enkelte kasusklasser, kommer byggedelen desuden til at indeholde en introduktion til analogireglerne.

Verbtabeller. Estiske verber bliver bøjet i henholdsvis person, tal, tempus og modus (indikativ, konditionalis, imperativ, kvotativ). Herudover anvendes der to infinitivformer, hhv. en *-ma* og en *-da* form. Analogt med kasussystemet, er det muligt at angive verbalbøjning på estisk via opstilling af en række typeord – i Farbregd, Kangur og Viks (1998) gøres dette ved opstilling af 14 typer (incl. undergrupper) og i den estiske retskrivningsordbog med 20. I den nye store dansk-estiske ordbog vil de enkelte typer blive angivet med i alt 9 basisformer, henholdsvis: 1) *ma*-infinitiv, 2) *da*-infinitiv, 3) indikativ præsens singularis 3. person, 4) indikativ præteritum singularis 3. person, 5) indikativ præteritum singularis 1. person, 6) imperativ præsens singularis 3. person, 7) præteritum participium impersonal, 8) indikativ præsens impersonal og 9) præsens participium. På basis af disse ni former kan man, ud fra analogireglerne, danne de resterende, i alt 40 former.

Landekort. Endnu en byggedel, der repræsenterer en lille nyskabelse, er medtagelsen af landekort over Danmark og Estland. Kortene, der skal placeres på omslagenes inderside (se tabel 4.2), skal ikke bare have en illustrativ funktion, hvilket f.eks. er tilfældet i Gyldendals røde dansk-engelsk-danske ordbøger. Derimod skal kortene, via koordinathenvisninger i lemmalisten, hjælpe ordbogsbrugere til nemt at orientere sig om beliggenhed af de større byer samt de vigtigste geografiske og kultur-historiske lokaliteter.

Da estiske stednavne som hovedregel ikke indgår i den dansk-estiske lemmaliste, vil der blive tilføjet et navneregister på næstsidside i bind II.

5 Ordbogsartiklernes indhold – ordbogens mikrostruktur

Strukturen i ordbogsartiklerne kommer til at være forholdsvis omfattende, hvilket er betinget af de målsætninger, der er opstillet for ordbogen som helhed – dvs. at ordbogen skal være en bidirektional polyfunktional ordbog, der dækker viderekomne og avancerede sprogbrugeres almensproglige behov.

Lemna. Lemmalisten kommer, som tidligere omtalt, til at bestå af omkring 40.000 lemmata. Ortografien af lemmata følger *Retskrivningsordbogen* udgivet af Dansk Sprognævn. Lemmata vil hovedsageligt blive opført i ordenes grundform, dvs. nominativ singularis for substantiver, infinitiv for verber, positiv for adjektiver o.s.v. Enkelte ord vil dog også blive lemmatiseret i andre bøjningsformer. Dette gælder i hovedsagen datidsformerne af stærke verber. Ordbogsartiklerne vil dog i disse tilfælde kun indeholde grammatisk angivelse, udtalevejledning samt henvisning til ordets grundform.

For at hjælpe den estiske sprogbruger if. til bøjning af de danske lemmata, skal der efter de enkelte lemmata anføres en angivelse af de væsentligste bøjningsformer indenfor den pågældende ordklasse – ved substantiver: bestemt form singularis samt ubestemt- og bestemt form pluralis, ved verber: præsens, præteritum og perfektum og ved adjektiver: t-form, e-form, komparativ og superlativ.

Udtaleangivelser. Da dansk ikke er ortofonisk, vil mundtlig produktion af danske tekster ofte volde problemer for estiske sprogbrugere. På den baggrund er det planen at føje en udtaleangivelse til alle lemmata. Det er målet at modificere udtalesystemet, *Dania*, fra *Den Store Danske Udtaleordbog* således, at lydskriftsystemet, i så stort et omfang som muligt, kommer til at relatere sig til det estiske alfabet. Herved tilstræbes det, at udtaleangivelserne bliver så enkle og let tilgængelige for estiske sprogbrugere som muligt.

Ækvivalenter. Der sættes ikke a priori nogen begrænsninger på antallet af ækvivalenter i de enkelte ordbogsartikler. Det tilstræbes dog, at der kun angives én ækvivalent indenfor hver betydningskategori, mens resten som hovedregel skal anføres som synonymer (se nedenfor). Ortografisk følger de estiske ækvivalenter Eesti Keele Sihtasutus (den estiske retskrivningsordbog).

For at opfylde det opstillede mål om også at gøre ordbogen anvendelig for danske sprogbrugere, er det nødvendig med bøjningsangivelser til de estiske ord.

Da den estiske morfologi er så omfattende som den er, er det af pladshensyn umuligt at angive samtlige fem basisformer til hvert ord. I stedet vil det mest anvendte system i estiske bilingvale ordbøger blive brugt. Der vil således udelukkende blive angivet genitiv og partitiv singularis ved nominer og da-infinitiv og præsens af 3. person ental ved verber. Herudover vil der blive anført henvisningsnummer til det typeord som det enkelte ord bøjes efter, således at de resterende bøjningsformer kan konstrueres (se ovenfor, afsnit 4 om bøjningstabeller). Man kunne i denne forbindelse overveje at anvende et computerprogram, der er udarbejdet af Ülle Viks, til automatisk at generere de estiske ords morfologiske oplysninger til ækvivalenter i lemmalisten (Viks: 2000, ss. 486-495).

Kollokationer, idiomer, eksempler og orddannelser. For at give den estiske sprogbruger en bedre forståelse af lemmas anvendelsesmuligheder i forskellige kontekster, vil der i ord-

bogsartiklerne blive medtaget et større antal kollokationer, idiommer og eksempelsætninger med estiske oversættelser. Som Henrik Nikula pointerer, kan sådanne angivelser være med til at illustrere lemmaets grammatiske, semantiske, pragmatiske, stilistiske og syntaktiske egenskaber (Nikula: 1995, s. 312f), og kan således være til hjælp til estiske sprogbrugere ved både oversættelse og produktion af danske tekster. Da estisk er et kasussprog, anvendes præpositioner kun i meget begrænset omfang, og det er således vigtigt at illustrere brugen af disse i forbindelse med forskellige danske ord.

For yderligere at illustrere lemmas anvendelse, skal der desuden medtages en række eksempler på orddannelser hvori lemmaet indgår. Herved forøges tillige ordbogens kvantitative omfang indirekte ud over de 40.000 lemmatiserede ord.

Synonymer. Som nævnt under behandlingen af ækvivalenter, skal der som hovedregel kun angives én ækvivalent til lemmaet indenfor én og samme betydningskategori, mens de øvrige ækvivalentmuligheder skal anføres som synonymer. Disse synonymer vil blive opstillet i alfabetisk rækkefølge (efter det estiske alfabet). I modsætning til ækvivalenterne, anføres kun henvisningsnummeret til typeord i bøjningstabel. Da det imidlertid er muligt at danne alle bøjningsformer ved opslag i bøjningstabellerne, retter de estiske synonymer sig ikke kun mod estere der skal oversætte fra dansk til estisk, men også mod danskere der ønsker at producere tekster på estisk.

Under hver betydningskategori vil der (i det tilfælde det er relevant) blive angivet en række danske synonymer til lemmaet. Dette er ment som en hjælp til produktion af danske tekster. Angivelse af udgangssprogssynonymer, der må betegnes som sjældent forekommende i bilingvale ordbøger, er medtaget for at kompensere for manglen af en dækkende estisk-dansk ordbog. De danske synonymer til lemmata vil blive listet i alfabetisk rækkefølge (efter det danske alfabet).

Det er dog vigtigt at pointere, at alle de angivne synonymer er synonymer for lemmaet/ækvivalenten, og ikke nødvendigvis til hinanden.

De enkelte ordbogsartikler skal i hovedtræk bygges op efter nedenstående standardiserede ordbogsartikel:

Eks 5.1: Standardiseret ordbogsartikel for substantiver (s) og verber (v):

1. lemma s: (nom.sing.)/v: (inf.)
 - 1.1 *evt. homonymnummer*
 - 1.2 *ordklasse*
 - 1.3s *grammatisk information (best. sing., ubest. pl., best. pl.)*
 - 1.3v *grammatisk information (præs., præet., perf.)*
 - 1.4 *udtale*
2. første ækvivalent s: (nom. sing.)/v: (ma-inf.)
 - 2.1s *grammatisk information (gen., part.)*
 - 2.1v *grammatisk information (da-inf., præs. 3. pers. sing.)*
 - 2.2 *angivelse af bøjningsnummer*
 - 2.3 *evt. henvisning ved uregelmæssigheder if til 2*
 - 2.4 *evt. betydningsmarkering på dansk*
 - 2.5 *evt. sproglige markeringer (f.eks. diafatisk, diateknisk)*

- 2.6 estiske synonymer (maks. 4)
 2.7 angivelse af bøjningsnummer efter hvert synonym
 2.8 kollokationer (maks. 6)
 2.9 estisk oversættelse efter hver kollokation
 2.10 idiom (maks. 3)
 2.11 estisk oversættelse efter hver idiom
 2.12 eksempler (maks. 2)
 2.13 estisk oversættelse efter hvert eksempel
 2.14 orddannelser
 2.15 estisk oversættelse efter hver orddannelse
 2.16 danske synonymer (maks. 4)
 3. anden ækvivalent.....
 4.

Note: Hvis der ikke findes nogen adekvat ækvivalent til lemma, anføres der i stedet en flerordsforklaring på estisk.

Nedenstående eksempler på henholdsvis et substantiv og et verbum er udarbejdet på baggrund af ovenstående standardartikel:

Eks. 5.2: Eksempler på udarbejdede ordbogsartikler:

gab subst <-et, -, -ene> ['gá'b]

1. lõuad^[22a] pl. (lõug sing. → hage)
 ≈^{EE} mokad^[22a], suu^[26] • kaste noget i ~et på et dyr
midagi loomale lõugade vabele viskama, spile/spærre ~et
op lõugu pärani ajama, et tandløst ~ hambutu suu (vulg),
et vældigt ~ tobutud lõuad ■ gå lige i løvens ~ otse lõvi
lõugade vabele minema, lukke ~et på én kellelgi suud kinni
panema □ løven har et vældigt gab ≈^{DK} kæft, mule,
 mund
 2. lõhe, -, -t, ^[16] (dyb kløft), pra/gu, -o, -, ^[18] (sprække)
 ≈^{EE} lõhang^[2], mõra^[17] • et ~ mellem gulvets brædder
põrandapragu ≈^{DK} afgrund, kløft, sprække
 3. avaus, -e, -t, ^[11]
 ≈^{EE} auk^[22c], ava^[17], mull^[22c] • stå på ~ labti olema □
 Marie åbnede døren på vid gab Marie tegi ukse pärani
 labti ≈^{DK} afstand, sprække, åbning
 4. haigutus, -e, -t, ^[11]
 ≈^{EE} haik^[22c] • et højlydt ~ valjubäälne baigutus,
 undertrykke et ~ baigutust alla suruma ≈^{DK} gaben

glide verb <-r, gled, gledet> ['gli-ðj]

1. libise/ma, -da, -b, ^[27]
 ≈^{EE} libastuma^[27], liuglema^[30] • ~ fra hinanden
teineteisest võõrduma, ~ gennem luften läbi õbu liuglema,
~ hen over isen üle jää liuglema, ~ i en bananskræl
banaanikoorel libastuma, ~ ind i søvnen unne suikuma,
~ ned ad en skræning kallakust alla libisema ■ ~ af på
et spørgsmål küsimusest kõrvale hiilima, ~ let hen over
noget midagi pealiskaudselt käsitama, ~ med strømmen
vooluga kaasa minema □ Oskar lader blikket ~ hen over
landskabet Oskar laseb pilgul üle maastiku libiseda, ~ til
side küljele libisema, flaget gled til tops lipp tõusis masti
 ○ ~flade libisemispid, ~flugt lauglend, ~lyd liughäälilik
 (sp.), ~mätte libisemist takistav matt, ~skinne liugtee/siin
 ≈^{DK} kure, miste fodfæster, skride
 2. kadu/ma, -da, kaob, ^[28]
 ≈^{EE} ära minema^[36] □ pengene ~r let fra hånden raba
kaob kergelt käest ≈^{DK} forsvinde, gå sin vej, skride, smutte
 3. suju/ma, -da, -b, ^[27]
 ≈^{EE} edenema^[27] laabuma^[27] • arbejdet ~r tõõ edeneb,
dagligdagen ~r elu sujub ■ arbejdet ~r let fra hånden
tõõ läheb lennates ≈^{DK} forløbe uden problemer, gå glat,
 gå let

• kollokation
 ■ idiom

□ eksempel
 ○ orddannelse

≈^{EE} estiske synonymer
 ≈^{DK} danske synonymer

→ henvisning
 ~ erstatter lemma

Note: De anførte udtaleangivelser til de danske lemmata er foreløbig taget fra *Den Store Danske Udtaleordbog* (Brink, et al.:1991); de anførte bøjningsnumre til de estiske ækvivalenter og synonymmer er foreløbig hentet fra *Norsk-estisk/estisk-norsk ordbok* af Farbregd, Kangur og Viks (1998).

6 Afrunding: Nogle generelle overvejelser

Sammenfattende kan man sige, at den kommende dansk-estiske ordbog hovedsageligt skal henvende sig til sprogbrugere på højere niveau. Ordbogen skal desuden, med sit bidirektionale sigte, forsøge at tage hensyn til både estiske og danske sprogbrugeres krav angående produktion, reception og oversættelse. Disse målsætninger stiller en række krav til ordbogens indholdsside, hvilket der er forsøgt redegjort for ovenfor.

I forbindelse med udarbejdelse af en ordbog med et så stort ambitionsniveau, må man forvente at støde ind i en række problemer. Ud over de rent finansielle spørgsmål, må selve ordbogens omfang forventes at repræsentere de største problemer. Med en ordbog, der kan forventes at overstige 3.000 sider, må man begynde at overveje, om ikke størrelsen medfører en væsentlig forringelse af brugervenligheden.

Én mulighed var at lade sig inspirere af Inger Hesslin Riders forslag om, at en god ordbog skal være som et par sko - de må hverken være for små eller for store, men skal derimod passe til brugerens behov (Rider: 1995, s. 352). Et sådant forslag, der indbefatter et mere eller mindre eksplicit krav om udarbejdelse af et større antal målgrupstilpassede ordbøger, synes dog - desværre - ikke at have meget for sig i forhold til sprogkombinationen dansk-estisk. Selvom kontakten, som nævnt i indledningen, mellem sprogene er stigende, kan det ikke forventes at ordbogsmarkedet, indenfor så lille en sprogkombination som estisk og dansk, kan godtgøre mere end et ganske begrænset antal titler. Henning Bergenholtz synes således at have ret i at: 'Det normale vil være, at en og samme ordbog må dække flere indirekte og/eller direkte funktioner. Det gælder for alle eller næsten alle almensprog, men i særlig grad er det en nødvendighed for fagsprog og for små sprog' (Bergenholtz: 1997, s. 20).

På denne baggrund forekommer den brede polyfunktionale almensproglige ordbog alligevel at være den bedste løsning til trods for de størrelsesmæssige problemer der synes at knytte sig til sådanne ordbøger.

For at reducere ordbogens sidemæssige omfang kunne man overveje, at benytte sig af samleartikler (synopsartikler). Sådanne artikler er, jf. Haraldsson, især hensigtsmæssige hvor 'to eller flere parallelle lemmer [...] forekommer i samme type forbindelser', f.eks. talord, ordenstal, årstider, måneder, ugedage m.v. (Haraldsson: 1995, s. 190ff). Man må her vægte, hvad der er mest formålstjenligt: et yderligere opslag i ordbogen eller helt op til hundrede sparede sider.

Der er desuden vægtige argumenter for at udskille ordbogens register i et selvstændigt tredje bind. Som nævnt ovenfor (se afsnit 4) er registeret tænkt som en midlertidig hjælp til først og fremmest estiske sprogbrugere. Da registeret principielt vil være overflødig den dag en ny stor estisk-dansk ordbog kommer på gaden, vil de ca. 300 ekstra sider bagerst i bind II kun være til besvær og til skade for den generelle brugervenlighed. De eventuelle brugermæssige fordele der følger af at udskille registeret i et selvstændigt bind, må dog vejes op mod de økonomiske omkostninger.

Da ordbogen ikke retter sig mod turister, synes størrelsesproblemet dog ikke at kunne

berettigede en kvalitetsmæssig forringelse af ordbogen, ved f.eks. at skære i lemmalisters størrelse eller at undlade at medtage de mange angivelsesklasser i ordbogsartiklerne.

Litteratur

- Bergenholtz, H.: 1997, *Polyfunktionale ordbøger*, LexicoNordica 4, ss. 15-29.
- Haraldsson, H.: 1995, *Plassbensyn i tospråklige ordbøger*, Nordiske studier i leksikografi III, ss. 185-194.
- Nikula, H.: 1995, *Exemplens funktion i ordböcker*, Nordiske studier i leksikografi III, ss. 311-319.
- Rider, I.H.: 1995, *Hur ser en användarvänlig ordbok ut?*, Nordiske studier i leksikografi III, ss. 351-357.
- Tarp, S.: 1999, *Lørnerordbøger for indvandrere og andet godtfolk*, LexicoNordica 6, ss. 107-32.
- Viks, Ü.: 2000, *Kuidas tekib sõnastikukirjese grammatika*, Keel ja Kirjandus 7, ss. 486-495.

Refererede ordbøger m.v.

- Brink, L./Lund, J./Heger, S./Jørgensen J.N.: 1991, *Den Store Danske Udtaleordbog*, Munkegaards ordbøger.
- Christensen, J.: 1994, *Estisk-dansk, dansk-estisk grundordbog*, Aarhus: Felix.
- de Renouard, I., et al.: 1993, *Dansk-estisk parlør*, København: Det Danske Kulturinstitut/Liberal Oplysnings Forbund.
- Enno, M.: 1998, *Dansk-estisk ordbog/Taani-eesti sõnastik*, Tallinn: Ilo.
- Erelt, T./Leemets, T./Mäearu S./Raadik, M.: *Eesti keele sõnaraamat*; 1999, Eesti Keele Instituut, Tallinn.
- Farbregd, T./Kangur, S./Viks, Ü.: 1998, *Norsk-estisk/estisk-norsk ordbok*, Eesti Keele Sihtasutus.
- Hove, M.V./Levoll, M.: 1998, *Taani-eesti, eesti-taani sõnaraamat/Dansk-estisk, estisk-dansk ordbog*, Tallinn: Estorel.
- Mürkhein, K.: 1998, *Eesti-taani vestmik/Estisk-dansk parlør*, Tallinn: Ilo.
- Vinterberg, H./Axelsen, J.: 1997, *Engelsk-dansk Ordbog*, Gyldendal.
- Vinterberg, H./Axelsen, J.: 1980, *Dansk-engelsk Ordbog*, Gyldendal.

